

StOKpaardje

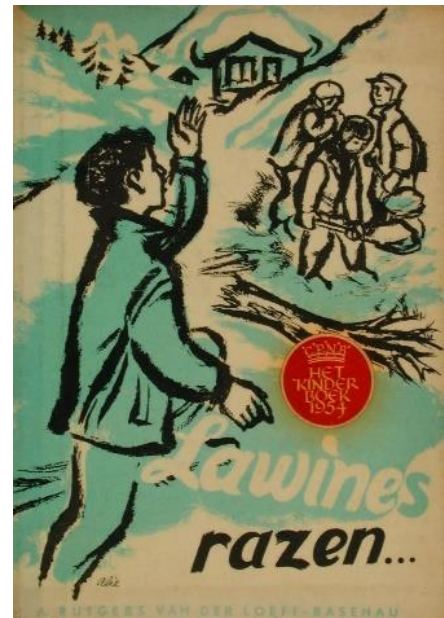
Tijdschrift van Stichting 't Oude Kinderboek – jaargang 16, nummer 1, 2020

Duisternis

Het eerste StOKpaardje van 2020 ziet het licht in de wintertijd. Al is de temperatuur op het moment van schrijven bijna lenteachtig, de nachten zijn nog vrij lang en de dagen redelijk kort. Dat inspireerde de redactie om DUISTERNIS als thema te kiezen voor dit nummer van het StOKpaardje.

Er kan sprake zijn van duisternis in letterlijke en figuurlijke zin. In letterlijke zin kwam ik die duisternis tegen in het boek *Lawines razen* van An Rutgers van der Loeff-Basenau. Dit boek speelt zich af in de jaren vijftig van de vorige eeuw in Zwitserland. Werner, een jongen van vijftien, is de hoofdpersoon. Hij woont in een klein bergdorp. Door het dreigende lawinegevaar moeten de inwoners van het bergdorpje evacueren. Vòòr de evacuatie krijgt het dorp al te maken met een donderende lawine die zich 's nachts midden door het dorp een weg baant. Het huis van de ouders van Werner wordt gedeeltelijk versplinterd en compleet bedolven onder de sneeuw. En dan wordt beschreven hoe Werner -in volledige duisternis- kruipend probeert een uitweg te vinden tussen de resten van het huis. Hij gaat op zoek naar een plek van waaruit hij mogelijk kan ontsnappen aan de sneeuw die als een immense dikke deken over de overblijfselen van zijn huis heen ligt. De duisternis die wordt beschreven is intens, beklemmend en angstaanjagend. Het is een duisternis waaraan Werner moet ontsnappen om het er levend af te brengen.

Zo'n duisternis is dus letterlijk zwart, maar duisternis kan ook gevoeld worden door louche praktijken, onpure types ed. Joyce Noordergraaf koos met *Meester van de zwarte molen* voor zo'n figuurlijke duisternis. Lot van den Akker vertelt in haar boekbespreking het nodige over letterlijke duisternis.

Naast deze twee besprekingen komen uiteraard wat nieuwe aanwinsten aan bod; koos Tineke Aronson er niet voor om in de duisternis te treden en in plaats daarvan (opnieuw) te gaan genieten van diverse Witte Raven pockets; krijgen de vitrines van StOK de nodige aandacht en kijken we hoe de Deventer Post onze boekbinder Jan in het zonnetje zette. Genoeg materiaal dus om er eens rustig voor te gaan zitten!

Gerrie Halsema

Geluiden in de nacht door Mies Loman

Dit boek, uitgegeven in 1935 door de firma H. J. W. Becht in Amsterdam, speelt zich af in het Gooi, waar twee vriendinnen uit Amsterdam bij een tante van een van hen gaan logeren. Nog tot in de zestiger jaren was het een gebruikelijke vakantiebestemming om bij familie te gaan logeren. Als je geluk had, woonden oom en tante aan zee, in de bossen, of als je daar zelf al woonde, in de stad.

Dot en Babs komen met de trein vanuit Amsterdam naar Baarn, waar de tante van Dot een huisje buiten het dorp heeft. Tante Dé is erg aardig, maar ook heel zuinig, op het krenterige af. Volgens dienstbode Jaantje, een Amsterdams volkstype, vermengt ze de roomboter met margarine en lengt ze de melk aan met water tot die blauwig ziet. De meisjes mogen dan ook maar één boterham met beleg eten en de rest met 'tevredenheid'.

Ze maken kennis met de burens, een doktersgezin, en helpen de zoon Evert met het schilderen van zijn zelfgebouwde kano. Ook ontmoeten ze een jongen, Giel, die in de buurt op een boerderij woont. Hij houdt konijnen en scharrelt in de buurt de kost voor die dieren bij elkaar. Ook komt er nog een knaap langs, Hein, die niet helemaal goed wijs is, maar die volgens zeggen niemand kwaad doet.

's Avonds als het donker is, wordt er hard op de luiken gebonkt. Jaantje is doodsbang en tante vreest het ergste voor haar brandkast. Maar Dot en Babs gaan naar buiten en zien nog net een schim wegvlugten.

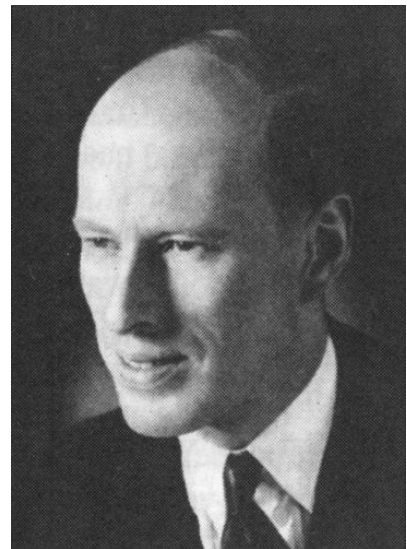

De volgende dag blijkt ook de kano, die net geschilderd was, bekrast te zijn en met zand bevuild. Ook de daaropvolgende dagen wordt er weer nachtelijk kabaal gemaakt en worden in de buurt luiken met verf besmeurd. De politie wordt ingeschakeld, maar die kan niets vinden. Doordat Dot ontdekt dat er bij Giel thuis ook met gele verf is geknoeid, wordt hij als verdachte gezien. Na veel onzekerheid en twijfel over de verdachte worden er na een paar dagen weer 's nachts vernielingen aangericht en dit keer gaat Dot er alleen op uit en ontdekt dat niet Giel de dader is, maar Hein. Volgens de dokter is hij helemaal doorgedraaid, gaan malen, zoals hij het noemt en is eigenlijk niet verantwoordelijk voor zijn gedrag. Zo is het geheim van de geluiden in de nacht opgelost.

Aan het slot blijkt dat de zuinige tante Dé de verpleegkosten van Hein, die in een inrichting moet worden opgenomen, op zich neemt. Ze is dus dan helemaal niet zo zuinig als het leek.

Het hele verhaal is doorspekt met meisjesachtige uitroepen en 'jongerentaal', zo zeggen ze "Oh, Keetje" in plaats van "Oh, Jeetje" en "Gompie" en "Oh, Lieve Griet!" Ook wordt er gesproken over een leraar met de bijnaam 'De Sik'. De naam van het huisje van tante is 'Knipperdolletje'. De hoofdpersoon Dot, die eigenlijk Greta heet en Babs, 'Babsberdebabsie', zijn echter lang niet bang en gaan rustig in het donker de boeven zoeken. Zo stoer zie je ze graag in een meisjesboek. Het karakter van Jaantje, met haar Amsterdamse accent, is bang en bijgelovig en de meisjes lachen zich 'een kriek' om haar.

Mies Loman is een pseudoniem van Hans de la Rive Box (1906-1985) (zie foto), een succesvol veelschrijver van onder meer een groot aantal zogenaamde 'kwartjesboeken'. Omdat er onder zijn eigen naam niet te veel boeken mochten uitkomen (het moest toch lijken dat er enige tijd en moeite aan een boek was besteed), maakte hij gebruik van meerdere pseudoniemen. Voor uitgeverij Kluitman gebruikte hij de naam Wouter Walden, voor meisjesboeken de naam van zijn vrouw, Nellie Wesseling en voor uitgeverij Becht de naam Mies Loman. Voor de boeken voor volwassenen gebruikte hij ook nog de naam Vera Robinson (2 keer).

Van Mies Loman hebben we bij StOK: *Zieltjes zonder zorg, De ongeluksvogel, Miep ter Haar, Loukies proeftijd en Nora's geheim*.

Alles bij elkaar schreef Hans de la Rive Box wel zo'n 71 boeken.

Behalve schrijven werkte hij ook in een houthandel en richtte hij een handel in brandkasten op. Ook maakte hij net na de Tweede Wereldoorlog een radioprogramma voor de jeugd.

Meer informatie over De la Rive Box is te vinden op internet onder Hans de la Rive Box en in het Lexicon Jeugdliteratuur nr. 43, februari 1997.

Het boek *Geluiden in de Nacht* is geïllustreerd door Rie Reinderhoff (1903-1991); dat wil zeggen, er zitten twee bladzijgrote platen in het boek. Ook de omslag is van haar hand. Rie Reinderhoff had een enorme productie wat betreft jeugdboekenillustraties. Zo illustreerde ze de serie Goudelsje en Schoolidyllen van Top Naeff en veel boekjes van uitgeverij Callenbach. Wat vooral opvalt, is de precisie waarmee ze de kleding van haar personen tekende. Maar daarnaast maakte ze ook vrij werk. Ook over haar is het een en ander te vinden op internet en in het Lexicon voor de Jeugdliteratuur nr. 12, oktober 1986.

Lot van den Akker

Meester van de zwarte molen door Otfried Preussler

Duistere zaken, die zich af spelen in de zwarte molen waar de jonge Krabat terecht komt.

Krabat is een wees, zijn ouders zijn tijdens een pokkenepidemie overleden. Krabat heeft zich, nadat hij was weggelopen bij het domineespaar dat hem opving, aangesloten bij een aantal bedelkinderen. Op de nacht van Driekoningen hoort hij in zijn droom een stem: "Ga naar de molen in Schwarzkollm. Het zal je niet berouwen".

Op weg naar de molen wordt Krabat nog gewaarschuwd. Het is daar niet pluis! Maar Krabat is nieuwsgierig en klopt 's avonds bij de molen aan. Hij wordt ontvangen door een lijkbleek uitzierende molenaar. De molenaar spreekt hem aan met de stem die Krabat in zijn droom al hoorde.

"Ik ben de meester. Je kan leerjongen bij me worden, ik heb er net één nodig. Dat wil je toch?" "Jawel," hoorde Krabat zichzelf zeggen. Zijn stem klonk wel heel vreemd alsof hij eigenlijk niet van hem was. "Wat wil je leren? Het molenaarsvak, of ook al het andere?" "Ook al het andere," zei Krabat. De molenaar stak hem zijn linkerhand toe. "Akkoord!" Op het moment van de handslag steeg een dof gerommel op in het gebouw; het leek wel uit het diepste der aarde te komen. De vloer bewoog, de muren trilden, balken en deurposten

sidderden. Krabat gaf een gil en wilde weglopen, wég, hier vandaan! Maar de molenaar versperde hem de weg. Hij zette zijn handen als een trechter voor de mond en schreeuwde: "De molen maalt weer!"

En zo wordt Krabat leerling op de molen. Tussen elf andere jongens. Eén van hen is Tonda, de meesterknecht. De eerste maanden heeft Krabat het zwaar. Het werk op de molen is hard. Tonda geeft hem steun en kracht. Zo volgen de weken elkaar op zonder dat er in Krabats leventje veel nieuws voorvalt. Toch geeft veel van wat er om hem heen gebeurt hem wel te denken. Het is bijvoorbeeld heel vreemd dat er bij de molen nooit klanten komen. Vermijden de boeren in de omtrek hem misschien? Krabat ziet 's nachts ook vreemde dingen en vraagt ernaar bij Tonda.

"Julie houden me overal buiten. Wanneer is dat nou eens afgelopen?" "Alles op zijn tijd," zei Tonda kalm. "Je komt er gauw genoeg achter wat er aan de hand is met de molenaar en met deze molen, maar tot het zover is moet je geduld hebben."

Met Pasen komt er een grote verandering. Het is de avond van Goede Vrijdag. Krabat wordt bij de molenaar geroepen.

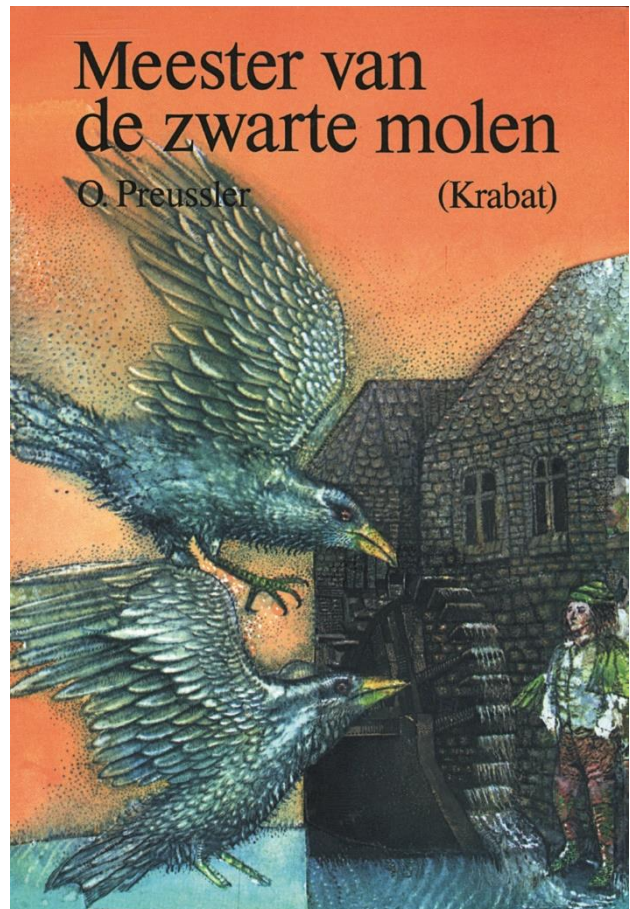
"Je bent nu drie maanden hier op de molen, Krabat," zei hij. "Je proeftijd is om, je bent nu geen gewone leerjongen meer, voortaan ben je mijn leerling."

Daarop wordt Krabat -net als zijn mede-molenaarsleerlingen- in een zwarte raaf veranderd. En krijgt hij zijn eerste toverles. De Molen blijkt een school voor zwarte kunsten te zijn. De volgende dag hoeven de jongens niet te werken. Na het avondeten stuurt de molenaar ze op pad om het teken te halen. Hij verdeelt door een raar aftelversje de groep jongens in tweetallen. Als laatsten blijven Krabat en Tonda over en ze gaan op pad. Ze komen uit bij Boomers dood. Zij moeten waken op de plaats waar ooit iemand op gewelddadige wijze aan zijn einde is gekomen en met een verbrand stukje hout van het kruis een teken op hun hoofd maken. Tijdens de nacht hoort Krabat meisjes zingen voor de paaswake. Hij is enorm onder de indruk van de stem van de voorzangeres, de kantorka. Van Tonda die dit opmerkt, krijgt hij de raad het nooit aan de meester te laten merken als hij ooit van een meisje gaat houden. De volgende ochtend keren zij terug op de molen. Daar moet Krabat net als de andere jongens een gelofte aan de molenaar afleggen.

Het was nog niet tot de jongen doorgedrongen dat hij van nu af aan volstrekt aan de molenaar onderworpen zou zijn -uitgeleverd met lijf en ziel- op dood en leven, met huid en haar...

Zij moeten bij aankomst meteen zonder ontbijt aan het werk. Het valt Krabat na de slapeloze nacht erg zwaar, maar na een tijdje merkt hij dat het helemaal vanzelf gaat. Zodra de anderen dat merken is het feest. Krabat kan nu ook toveren. De macht, die men middels magie over andere mensen kan uitoefenen, fascineert Krabat. Langzamerhand merkt hij echter dat het niet alleen prettig is op de molen. Aan het eind van het eerste jaar valt het hem op dat de andere jongens bang zijn, maar hij begrijpt niet waarom.

Dan, op oudejaarsavond, sterft plotseling Tonda bij een ongeluk. Krabat wordt overvallen door een groot verdriet. De andere jongens zeggen dat hij verder moet en Tonda moet vergeten,

maar dat is Krabat niet van plan. Wel zoekt hij meer contact met de andere gezellen, vooral met Michal en de 'domme' aardige Juro.

De volgende jaarwisseling overlijdt Michal ook bij een vreemd ongeluk. Net als Tonda wordt hij gelijk vervangen door een nieuwe leerling. Nu realiseert Krabat dat dit geen toeval kan zijn. Hij bespreekt zijn zorgen met Juro die zijn zorgen bevestigt en helemaal niet zo dom blijkt te zijn. Zij besluiten tegen de meester in verweer te gaan. Krabat richt zich enorm op de studie van de zwarte kunst om zo zijn meester ooit te kunnen verslaan.

Vlak voor het derde jaar om is, doet de molenaar Krabat een aanbod. Hij mag hem opvolgen als meester wanneer deze naar het hof vertrekt. Maar dit betekent dat Krabat een van de anderen gezellen moet aanwijzen om te sterven. Krabat weigert dit aanbod want hij wil geen moordenaar zijn. Dit betekent wel dat hij aan het eind van het jaar zélf zal moeten sterven. Of... er is een uitweg! Als een meisje dat van hem houdt hem uit de andere gezellen weet te herkennen door middel van een proef, worden Krabat en de andere gezellen bevrijd en zal de meester moeten sterven.

Op oudejaarsavond komt de kantorka naar de molen om de molenaar te vertellen dat ze Krabat liefheeft. Zij ondergaat daarop de proef. Zij moet geblinddoekt de jongens weten te herkennen. De jongens zijn identiek gekleed en worden in een rij gezet.

Het meisje herkent desondanks Krabat en wel door de angst die hij om haar heeft en die zij aanvoelt. Zij wijst Krabat uit de rij aan en zo slaagt zij voor de proef. Krabat en de jongens zijn vrij en de meester sterft. Die avond zal de molen afbranden. De liefde heeft het kwaad overwonnen.

Het verhaal speelt zich af begin 18de eeuw tijdens het bewind van keurvorst van Saksen, August de Sterke, (zie foto) gedurende de grote Noordse oorlog in de streek Lausitz, omgeving Hoyerswerda. Dit ligt in het uiterste oosten van Duitsland bij de grens van Polen en Tsjechië. Het is de streek van de Sorben, die vroeger -en ook in het boek van Preussler- Wenden werden genoemd. Deze naam wordt tegenwoordig als beledigend beschouwd. Zij vormden een volk met een eigen taal, die in een klein gebied van Duitsland, rondom Bautzen en Schwarzkollm nog steeds wordt gesproken.

Het boek van Otfried Preussler is gedeeltelijk gebaseerd op de Sorbische Krabat sage die al meer dan honderd jaar in de omgeving rondgaat en voor het eerst beschreven is door Dr. Pilk. In dit verhaal wordt Krabat niet door een meisje, maar door zijn moeder gered en is hij dus geen wees. Ook loopt dit verhaal langer door. Het beschrijft het hele levensverhaal van Krabat. Verschillende gebeurtenissen in het leven uit de sage van Krabat zijn

verwerkt in het verhaal van de zwarte molen van Preussler.

Er heeft een echte Krabat geleefd. Het historische voorbeeld voor de sage. Zijn naam was Johann Schadowitz. Omdat hij uit Kroatië kwam werd hij Krabat genoemd. Hij stierf 29 mei 1704 op tachtigjarige leeftijd. Zijn graf is te vinden in de kerk (Pfarrkirche) in Wittichenau. Hij was kolonel in dienst van keurvorst Johan Georg III, vader van August de Sterke die in het boek de keurvorst is. Als dank voor zijn moed (hij zou de keurvorst uit Turkse gevangenschap hebben gered) kreeg hij een boerderij en zo kwam hij in de streek Lausitz terecht. Vanwege zijn vreemde, voorname voorkomen en zijn verdiensten werd hij als tovenaarsgezien. Hij verrichtte goede daden voor de armen en de boeren. Zo zorgde hij voor het vruchtbaar maken van braakliggend land, bouwde hij dijken en legde hij moerasland droog. Ook nam hij de rijkelui te grazen. De verhalen werden steeds mooier. Zo werd Johann Schadowitz, Krabat, de aanleiding voor sagen en legenden.

De streek is trots op het verhaal van de bijzondere persoon Krabat en heeft zich zelfs naar hem vernoemd als Krabat-regio. Dat is het gebied tussen Hoyerswerda, Kamenz en Bautzen. De streek probeert zich hiermee te profileren en op de kaart te zetten. Er is een Krabat-fiets-tocht langs de belangrijkste plaatsen waar sporen zijn van Krabat en zijn verhaal. De route wordt aangegeven met bordjes met de afbeelding van een zwarte raaf.

locatie de molen in zijn geheel nagebouwd. Sinds 2012 vinden er Krabat Festspele plaats. Daar kun je het verhaal van de jonge Krabat herbeleven.

Bronnen / verwijzingen:

Meester van de zwarte molen (Krabat), O. Preussler, Lemniscaat Rotterdam 1972, 11de druk 1988.

Sagenbuch – Des Konigreichs Sachsen, Dr. Alfred Meiche, Leipzig 1903. Daarin 'Die Krabat Sage', Dr. Pilk, Bischofswerda 1896.

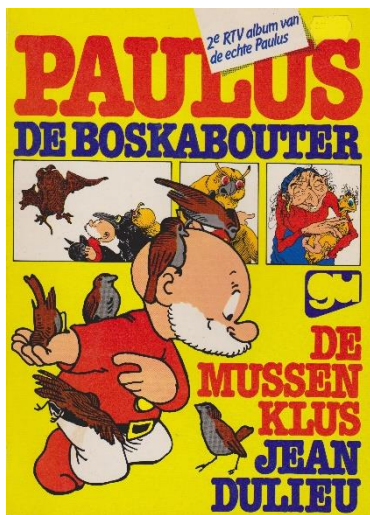
Meister Krabat, Der gute Sorbische Zauberer, Mercin Nowak-Neumann

Die Schwarze Muhle, Jurij Bresan. 1968 (werd gelezen door kinderen uit de DDR).

Meer informatie is te vinden op de website krabat-muehle.de en op de gemeentepagina's van Hoyerswerda en Wittichenau.

Joyce Noordergraaf

Nieuwe aanwinsten

Paulus de boskabouter, de mussenklus, geschreven en getekend door Jean Dulieu, uitgegeven in 1977 door de Gooise uitgeverij te Bussum. ISBN90 669 804 93. 50 pagina's. Afmetingen: 19 bij 26 cm. Genre: beeldroman, antropomorfistisch verhaal, sprookje.

Jopie Slim en Dikkie Bigmans in hun tuintje, schrijver en tekenaar onbekend, de tekst en

tekeningen zijn met toestemming overgenomen uit De Telegraaf. Uitgegeven in 1921 door Lith.Emrik & Binger. 12 pagina's. Afmetingen: 16 bij 23 cm. Genre: beeldverhaal, humor.

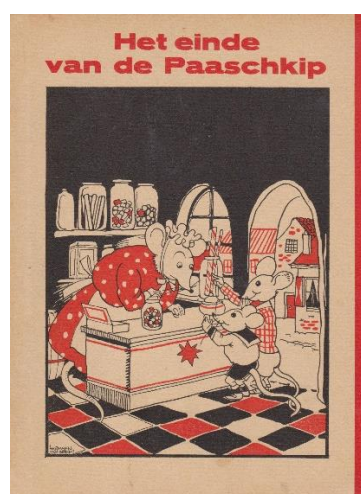
Ank van 'de ruischende peppels' door L. M. Montgomery. uit het Amerikaans vertaald door Ko van der Laan. Uitgegeven in 1938 door A.G. Schoonderbeek te Laren N. H. 246 pagina's. Afmetingen: 15 bij 24 cm. Genre: jongemeisjesroman, brieven. (zie boekbespreking).

De witte wereld door Dietz en Leopold e.a. met platen van B. Midderigh Bokhorst, Rie Cramer, Tj. Bottema en Nelly Spoor. Serie 'Ons thuis'. uitgegeven in 1913 door L. J. Veen te Amsterdam. 164 pagina's Afmetingen: 17 bij 23 cm. Genre: verhaaltjes en versjes door verschillende auteurs en illustratoren. kinderen tot 10 jaar.

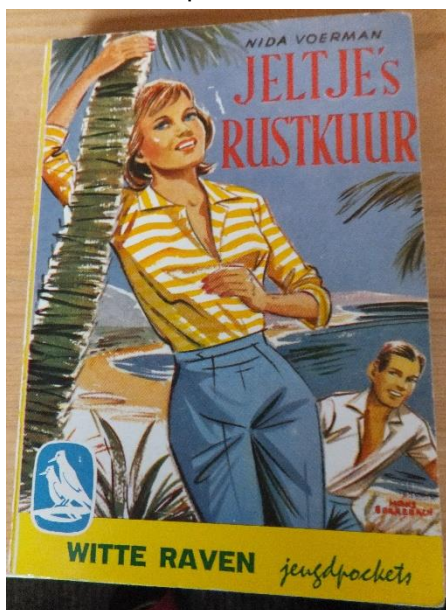
4 boekjes met verhaaltjes, spelletjes, knutselwerkjes, versjes, vervolgverhaaltjes, e.d., getiteld: *Mee op reis*, *Koen schrok op*, *Jantjes reis op de maan* en *Het einde van de Paaskip*.

Uitgeverij onbekend, jaar onbekend, Schrijvers: D.A. Cramer- Schaaap, F. Bloemink, S. Franke, Rie Cramer e.v.a., geïllustreerd door Freddy Langeler, Adri Alindo en Sijtje Aafjes e. a., 48 pagina's. Afmetingen: 18 bij 24 cm. Genre: vakantieboek, tijdverdrijf, vervolgverhaal, kinderen van 6 tot 10 jaar.

Lang leve de Witte Raven(pockets)!

Als tiener had ik in het weekend mijn privé-feestje. Zaterdagmorgen moest ik nog naar school en 's middags kreeg ik mijn zakgeld. Dan op een holletje naar de boekwinkel waar planken vol Witte Raven pockets stonden. Zorgvuldig werd de voorkant bekeken en de achterkant gelezen.

Als het verhaal tot mijn verbeelding sprak en de illustratie op de voorkant aantrekkelijk was, ging het boekje voor 1 gulden en 25 cent mee naar huis. Meestal viel ik voor de illustraties van Hans Borrebach. Kleurrijk, vrolijk en ze straalden een soort onbezorgdheid uit die ik aantrekkelijk vond. Eénmaal thuis vertrok ik naar mijn kamer, installeerde me met kussens op mijn bed en was de rest van het weekend niet aanspreekbaar. Alleen voor 'Bonanza' kwam ik naar beneden. De markante kop van pa Bonanza en de vrolijke krullenkop onder de cowboyhoed van Joe, de jongste zoon, waren niet te versmaden voor mijn tienerhart. Met Joe had ik wel een beschuitje willen eten.

Romantische verhalen van Leni Saris, Nel van der Zee, Netty Koen-Konrad en vele anderen bevolkten mijn groeiende rijtje Witte Raven op het Tomado boekenrek boven mijn bed. Ik genoot van die boekjes, zo heerlijk onbezorgd en simpel in vergelijking met het echte leven dat gevuld was met huiswerk, onbeantwoorde liefdes, puistjes en vette haren.

In de schoolvakanties tekende ik graag, en de plaatjes van Hans Borrebach dienden als voorbeeld. In de rubriek 'Boek gezocht' vindt u er één, de enige die bewaard is gebleven.

Bij één van mijn vele verhuizingen heb ik ze weggedaan, want ook ik werd volwassen. Op de StOK-zolder in Deventer kwam ik ze weer tegen. Een feest van herkenning en wat een spijt dat ik ze niet meer had. Intussen heb ik er weer een aantal, gekocht op boekenmarkten en in tweedehands boekwinkels. Het is heerlijk ze af en toe weer te lezen en weg te zakken in de romantische verhalen van toen. Speciaal aanbevolen bij donkere dagen en griepaanvallen, je knapt er geweldig van op.

In het tijdschrift Saar (blad voor 50+ vrouwen) las ik dat Els Rozenbroek en Margriet Zuidgeest ook nog steeds genieten van Witte Raven pockets. Els heeft ze allemaal nog. Als zij zwak, ziek, misselijk of depressief is, trekt ze een Nel van der Zee uit de kast, duikt een paar uur onder en komt compleet genezen weer boven water. Margriet noemt de pockets 'de niets aan de hand boeken van vroeger'. Verhalen over de liefde in een wereld gevuld met aardige mensen die nooit seks hadden. Altijd een happy end. Hij gaat op de knieën en zij krijgt haar verlovingsring. Heerlijk!

Achtergrondinformatie

De Witte Raven die ik las/lees, waren de pockets voor oudere meisjes (boven de 14 jaar). Ze werden uitgegeven door West - Friesland in Hoorn. Veel van die verhalen werden eerst uitgegeven in de 'Zonnereeks' in gebonden uitgaven. Werden die goed verkocht, dan verscheen vaak een goedkope herdruk in Witte Raven vorm. De pockets voor oudere meisjes hadden een gele rug en een gele band onderaan de voorkant van het boekje.

Daarnaast verschenen Witte Raven voor meisjes van 10 – 14 jaar met een gele rug en een roze band onderaan de voorkant. Deze werden ook uitgegeven als dubbel-pocket. Twee verhalen in één band. Deze meisjesverhalen behoorden tot de M-serie. Daarnaast bestond de J-serie, voor jongens dus, met avontuurlijke verhalen. Het waren witte Pockets met een groene band aan de voorkant. Veel verhalen van Carel Beke zijn in deze vorm verschenen, waaronder de Pim Pandoer serie.

Tineke Aronson

Bronnen:

StOKpaardje jaargang 13, nummer 3, 2017. 'Hans Borrebach, tekenaar van mooie meisje en snelle jongens'.

Tijdschrift Saar via internet (zoeken op Witte Raven pockets).

Jeugdpoets.nl.

Boekbinder in het zonnetje

Onlangs verscheen in de Deventer Post een artikel met de titel 'Boekbinder krijgt boeken in het gareel'. Die boekbinder is onze eigen Jan Boersma die al heel wat jaren boeken repareert voor Stichting 't Oude Kinderboek. In het artikel vertelt Jan hoe hij met het boekbinden in aanraking is gekomen en waar dat allemaal toe heeft geleid. Het begon ooit met een cursus boekbinden die door Coda werd gegeven. Een aantal jaren later kwam StOK op zijn pad en daar repareerde hij boeken samen met nog twee andere vrijwillige boekbinders. Toen die er mee stopten ging Jan er alleen mee door. Ook toen StOK ruim anderhalf jaar geleden naar Lochem verhuisde bleef Jan StOK trouw. Als er een vergadering in Lochem is, heeft hij in een doos gerepareerde boeken bij zich, die weer een plekje krijgen in de StOK-collectie. Vervolgens gaan kapotte boeken met hem mee richting Deventer, want daar -in de nieuwe bibliotheek- heeft hij zijn werkplek. Jan repareert namelijk ook boeken voor bezoekers van de bibliotheek. Op de bovenste verdieping van het pand, op het zgn. Innovatieplein heeft Jan zijn werkplek en daar voelt hij zich als een vis in het water. En wie eens nader wil kennismaken met het boekbinden: ook daar komt Jan om de hoek kijken. Want zo af en toe geeft hij een korte cursus boekbinden aan geïnteresseerden. Mooi toch: zo'n oud ambacht in een nieuw gebouw!

Wie het complete artikel wil lezen:

<https://www.deventerpost.nl/nieuws/algemeen/923183/boekbinder-krijgt-boeken-in-het-gareel->

Een boekje open over ziekte

De meer museale aanpak van StOK heeft ons doen besluiten om wat grotere thema's uit te werken en daar een soort tentoonstelling van te maken. Daarom hebben we momenteel drie vitrines met hetzelfde onderwerp.

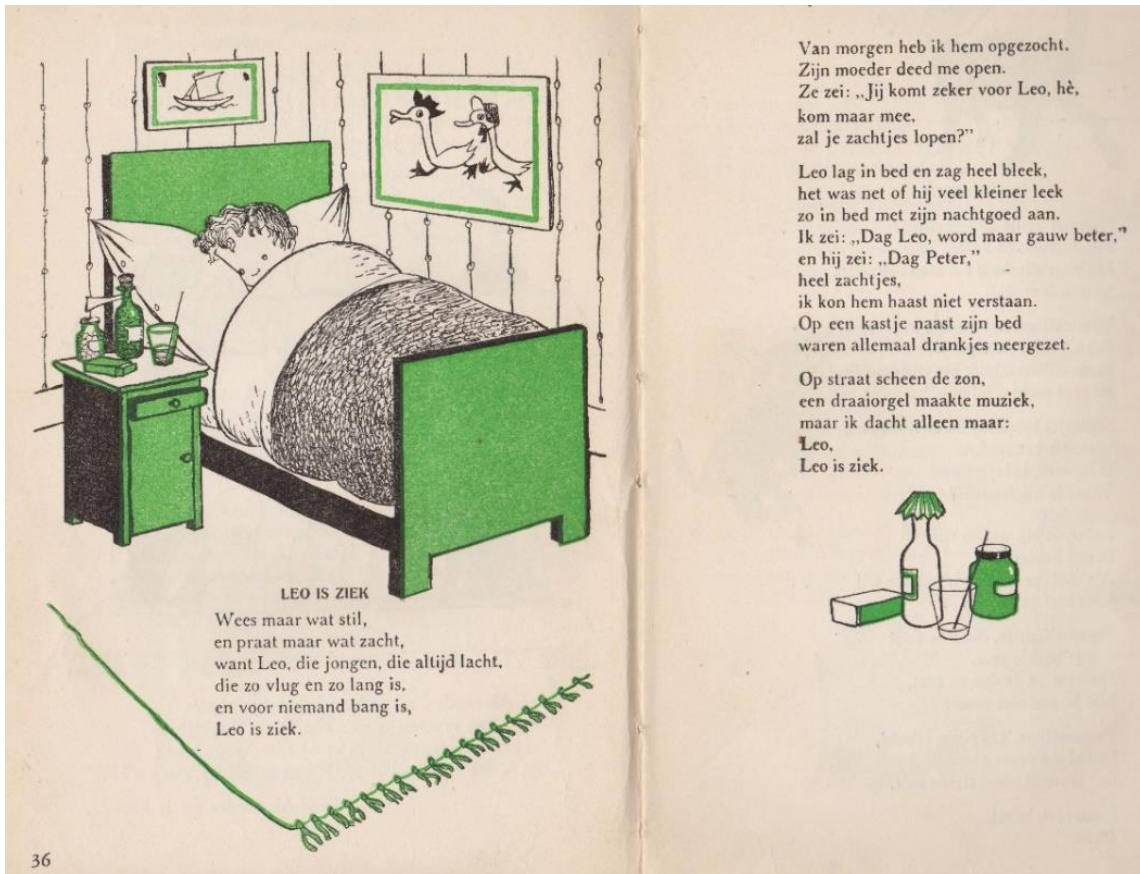
Het thema is deze keer: ziekte, in de ruimste zin van het woord. Van preventie tot kuuroord, gebreken, doofheid, ziekenhuisopname, verpleegsters, dokters, de tandarts en een griepje.

Eertijds werd er in boeken vaak iemand ongeneeslijk ziek en stierf dan. Zoals bijvoorbeeld Jet in *Schoolidyllen* door Top Naeff. Tranen met tuiten! De grootste doodsoorzaak was wel de

tering, TBC, of longontsteking. Men moest dan kuren in Zwitserland. Bleekneusjes werden opgefokt in vakantiekolonies aan zee of in de bossen.

Een van de mooiste kinderversjes die ik nog van vroeger ken, is het gedichtje van Han G. Hoekstra in *Het verloren schaap* van Han G. Hoekstra: Leo is ziek.

Ook het boek van mijn grootmoeder, *De goede dokter*, maakte diepe indruk door de wijze raad die daarin werd gegeven en de verschrikkelijke gevolgen als men die niet opvolgde. De dokter waarschuwt tegen het inslikken van kersenspitten, het te veel binnen zitten, geen tanden poetsen, krom lopen, wilde bessen snoepen en niet op tijd naar de wc gaan. (zelfs de koning en zijn vrouw, bezoeken daags het huisje trouw!). Wat ook ter sprake komt is het kussen van dieren (zeer onhygiënisch) en van onbekenden, want de dokter zegt “Kus slechts uw ma, pa, broer en zus en dan ....basta”

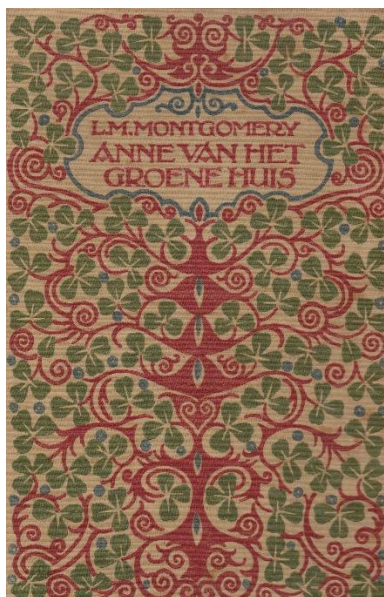
Veel boeken voor 'oudere meisjes' gaan over de roeping om zuster te worden. Hieraan is ook een vitrine gewijd. Zo maken we kennis met zuster Ankie, Gon, Iet, Agnes, Rita, Nonnie en zuster Juul, die er in vier deeltjes op uit is om een dokter aan de haak te slaan en hem in het vijfde deel te pakken krijgt. De serie is in pocketformaat in de serie Witte Raven uitgekomen en is geschreven door Nel van der Zee.

In de vitrines vindt u oude medicijnflesjes, zalfpotjes, verbandgaas, een zusterskapje en nog veel meer dingetjes die iets met ziekte of gezondheid te maken hebben.

Lot van den Akker

Ank van 'de ruischende peppels'

Wat een verrassing! Ik sloeg een onbetekenend uitzierend boek open, en las in de eerste regels de naam van de geliefde van een van mijn boekenheldinnen, Gilbert Blythe.

Nu zal dat velen hoogstwaarschijnlijk niets zeggen, maar wie kent dan wel Anne? Ja, Anne van het Groene Huis! Een weesmeisje dat wordt geadopteerd door een broer en zuster die eigenlijk graag een jongen wilden hebben om te helpen bij het werk op 'het Groene Huis', zoals hun woning heet.

De serie werd vertaald door Betsy de Vries en is uitgegeven tussen 1908 en 1920 door H. D. Tjeenk Willink te Haarlem. De serie bestond uit 4 delen (*Anne van het groene huis*, *Anne van Avonlea*, *Anne van het eiland* en *Het huis van Anne's dromen*) die ik, toen ik net bij de StOK kwam, alle vier heb verslonden.

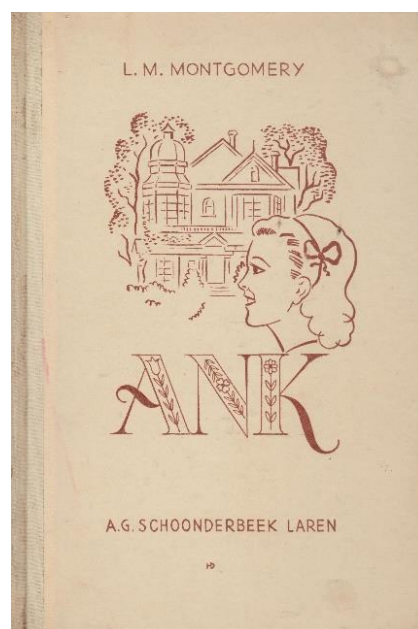
Tussen het derde en vierde boek zit een gat in de tijd van vier jaar, waarin Anne, die inmiddels schooljuffrouw is geworden, op een school in Summerside als hoofdonderwijzeres op de Highschool is aangesteld. In het vierde deel trouwt ze met Gilbert, de liefde van haar leven, die ze in het eerste boek haat, in het tweede boek verdraagt, en op wie ze in het derde boek verliefd wordt (aan het eind).

Doordat de vertaler, Ko van der Laan, de naam Anne in Ank heeft veranderd had ik niet meteen in de gaten dat het hier om een nieuw boek over mijn Anne ging!

Het boek *Ank van 'de ruischende peppels'* bestaat uit brieven die Anne schreef aan Gilbert, die medisch student is aan het Redmond College te Kingsport, over haar belevenissen in Summerside en waarin de liefde op allerlei manieren een rol speelt.

De brieven hebben de aanhef: Lieve schat, Gilbertlief, Lieve jongen en Schattebout. Dit veronderstelt een intimiteit die voor meisjesboeken ongebruikelijk was in de twintiger jaren van de vorige eeuw.

De situaties, die Anne beschrijft zijn zowel hilarisch als scherp geobserveerd. Anne probeert te bemiddelen tussen twee geliefden, met een onverwachte afloop, ze herenigt een kind met haar excentrieke vader, ze beschrijft de drie hospita's van 'de Ruisende Peppels', het huis waar ze in pension is en ontdoet zich heel gewiekt van de nodige aanbidders. Ondanks de afwijkende vertaling (*Het groene huis* heet *De groene gevels*) is het niet moeilijk om weer in de betoverende wereld van Anne te komen met haar stemmingen, van 'Himmelhoch jauchzend' tot 'zum Tode betrübt', maar altijd met een optimistisch wereldbeeld.

Tegenwoordig zullen het boek en de serie vast veel te zoet gevonden worden, maar de fantasie van Anne en soms haar lievelingen, zullen ook nu -in de tijd van Harry Potter- nog wel bijval kunnen vinden. Het leven in Canada in het begin van de vorige eeuw doet heerlijk denken aan het leven op het platteland hier.

De schrijfster Lucy Maud Montgomery (1874-1942) liet al haar verhalen spelen op Prince Edward Island, een groot eiland in Oost-Canada. Daar is zij zelf opgegroeid. Haar heldinnen

zijn allemaal sterke meisjes, weliswaar met hun twijfels en problemen, maar van een soort dat in deze tijd zeker nog geliefd zou zijn. Meer over deze Canadese schrijfster is te vinden op internet op haar naam.

Lot van den Akker

Boek gezocht

Toen ik een jaar of 14 was tekende ik bijgaand plaatje naar een illustratie van Hans Borrebach. Het was de voorkant van een Witte Raven pocket. Ik weet niet meer hoe het boek heette en wie het geschreven heeft. Wie herkent in het plaatje de titel en schrijver van een Witte Raven pocket? Ik heb het boekje rond 1966 gekocht en heb het ooit weggedaan. Eventuele reacties mogen naar charonson@online.nl.

Tineke Aronson

Colofon

Stichting 't Oude Kinderboek
p/a Het Stadshuus
Markt 3
7241 AA Lochem
info@stichtingtoudekinderboek.nl
www.stichtingtoudekinderboek.nl
ISSN 1873-9474 (gedrukt)
ISSN 2211-7989 (online)
IBAN NL18 RABO 0140 7488 65

Doelstelling

Het verzamelen, bewaren, ter inzage geven, uitlenen van en informeren over in principe niet recent verschenen kinder- en jeugdliteratuur, in het bijzonder uit het Nederlandse taalgebied.

StOK is een culturele ANBI

Stichting 't Oude Kinderboek heeft ernaar gestreefd om de rechten betreffende de illustraties en de afbeeldingen te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten hierop te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot Stichting 't Oude Kinderboek wenden.

Zonder toestemming van StOK mag niets uit de artikelen worden overgenomen.

Heeft u naar aanleiding van de nieuwsbrief vragen of opmerkingen, dan kunt u ons [mailen](#) of bellen.

